

Studená válka II – formování sovětského bloku, uvolnění a konec SV

Zdeněk Kříž

Tendence komunistického myšlení

2. tendence v diskuzích komunistů o uspořádání východní Evropy.

1. Vytváření federativních komunistických útvarů spolupracujících s SSSR (Balkánská federace vedená Jug. nebo Dunajská federace navržená Maďarskem)
2. Návrhy na přivedení satelitů do svazku SSSR – v ČSR (Husák uvažoval o začlenění Slovenska do SSSR už za války), BLR a NDR.

1947 – založení Kominformy, teze o dvou táborech.

Kritika komunistických stran v Itálii a Francii že se nechaly odstavit od moci. Úkol pro ně: zabránit participaci těchto zemí na MP.

Kominformra (Komunistické informační byro) – převodová páka SSSR ve východní Evropě.

Do konce roku 1949 se doformoval východní blok, společnosti byly různými metodami sovětizovány a jejich ZP podřízena SSSR.

1949 – založení RVHP, centrální plánování ekonomik, v roce 1950 Albánie a NDR.

Až do Stalinovy smrti – nástroj přerozdělování zdrojů ze satelitů do SSSR.

Poté, po reformách 1961, koordinace ekonomik satelitů ze strany SSSR, ovšem ₂ bez přímého vykořisťování.

Problém Tito

Formování bloku nebylo bezproblémové. Stalin toužil blok zcela kontrolovat, proto se musel vypořádat s Titovou Jugoslávií.

J. B. Tito – korunní princ komunistického hnutí, sám získal moc v Jugoslávii a v následní občanské válce, ve které přišlo o život na 1 – 1,5 mil. lidí ji obhájil.

Ve své době hájil naprosto stejnou politiku jako Stalin.

Projekty na Balkánskou federaci sanovaly územní požadavky Jugoslávie (Bulharsko, Albánie a Řecko). Symptom nezávislé jugoslávské politiky.

Tito preventivně vojensky v roce 1947 obsadil Albánii aby zabránil jejímu převzetí SSSR.

Po sovětském tlaku musela Jug. v roce 1948 podepsat dohodu, která ji zavazovala konzultovat ZP se SSSR.

Tito v Moskvě protestoval proti vytváření promoskevske kolony v zemi. Obava o ztrátu moci.

Akce bezpečnostních orgánů proti sovětským agentům – jaro 1948 – odvolání sovětských odborníků z Jug. Otevřená roztržka.

Červen 1948 – Informační byro odsoudilo Tita a vyloučila Komunistickou stranu Jugoslávie, SSSR uvalil ekonomické sankce a embargo.

Josih Broz Tito

Problém Mao

Expanze do Asie plynule navázala na výsledky 2. světové války.

SSSR nakonec podpořil povstání Mao-Ce-tunga v boji v Čankajškem v Číně

1949 – vítězství komunistických povstalců – instalace komunistického režimu v Číně a nacionalistického režimu na Tchaj-Wanu.

1950 – 1953 – Korejská válka. Na jejím pozadí v Číně upevnili komunisté svoji moc.

1951 – obsazen Tibet, probíhají čistky, plní se koncentrační tábory a je vykonávána revoluční spravedlnost. 1958 – vyhlášení politiky „velkého skoku“.

Do roku 1953 – Čína sleduje ZP SSSR. Po kritice Stalina se začíná Čína osamostatňovat.

1955 – Bandung – hlavní směr ZP Číny – rozvojové země.

Od konce 50. let se Čína odklání stále více v ZP od SSSR.

Vrchol krize 1969 – sovětsko-čínská válka.

Mao Ce-tung

Pravidla bloku

Pravidla v sovětském bloku po roku 1956.

1. Moskva rezignovala na přímou kontrolu satelitů. Nebylo nutné ortodoxně sledovat marxistický sovětský model. Stačil dostatečný respekt k prvnímu státu dělníků a rolníků.
2. V případě ohrožení socialismu si SSSR vyhrazuje právo vojensky zasáhnout. **Brežněvova doktrína se zrodila před Brežněvem, viz NDR 1953 a Polsko 1955-56 (hrozba) a Maďarsko 1956 a Polsko 1980-82 (hrozba).**
3. Satelitní státy podřídily Moskvě zahraniční politiku a byly pevnou součástí VS.
4. Satelitní země respektují sovětskou vojenskou přítomnost.

Albánie ani Jugoslávie nebyly součástí sovětského bloku!

Roli zlobivého dítěte hráli v sovětském bloku Rumuni. Od 60. let rozvolňují svoje vazby na RVHP i VS. Navazují užší ekonomickou spolupráci jak s Jugoslávií, tak se Západem (1967 – diplomatické styky s SRN jako první soc. stát).

Z Rumunska odchází sovětská armáda – Rumunsko je nadále součástí VS. Rumunsko také udržovalo diplomatické styky s Izraelem i po roce 1967.

Tento režim v rámci „východního bloku“ fungoval až do jeho rozpadu koncem 80. let. Sovětské zásahy v ČSSR 1968 a příprava na intervenci v Polsko počátkem 80. let byly důsledky uplatnění těchto pravidel.

Západ obecně respektovat, že „tam u nich“ platí tato pravidla.

Tento režim nevyhovoval Číně – konec 60. let – dokončení roztržky.

Pád Chruščova

V roce 1964 – Chruščov byl zbaven všech funkcí ve státě.

Příčinou byla nespokojenost s jeho politikou: **neúspěch na Kubě, konflikt s Čínou (1960), rostoucí hospodářské problémy.**

Oficiálně byl vytýkán subjektivismus a kult osobnost.

Nastupuje L. I. Brežněv.

SSSR je přece jen jiný, i Chruščovovou zásluhou.

Chruščov nebyl usmrcen a žil v ústraní do roku 1971.

Ukazuje se, že jeho reformy byly úspěšné a sovětská věrchuška do jisté míry, ve vztazích mezi sebou, odkládá způsoby zločineckých gangů mafie (vražďení odpůrců s jejich rodinami, braní rukojmích, teror s cílem zastrašit zbytek společnosti).

Režim se zcivilizoval, míra teroru se zmenšila. Bylo by to ale možné bez Stalina, který Rusku zlomil páteř?

Brežněv sleduje politiku stabilizace režimu, končí kritika Stalina.

Eskalace konfliktu ve Vietnamu - interpretace

Velký vliv na MP v 60 a 1. pol. 70. let minulého století!

De facto boje probíhají kontinuálně od roku 1945, dochází pouze k eskalaci a deeskalaci.

1945-1954 – Indočínská válka – boj proti francouzské nadvládě.

1954 - Ženevské konference - Severní Vietnam (v čele s komunisty, hlavní město Hanoj) a Jižní Vietnam (nacionalisté, s hlavním městem Saigonem) – **17. rovnoběžka**.

1959 – Sever zahajuje masivní podporu Vietkongu (komunistická gerila) na Jihu.

1964 – otevřený vstup USA na straně Jihu.

1973 – Pařížské dohody - 28. 1. 1973 měly ustát bojové operace všech bojujících stran, a USA měly stáhnout zbytek svých vojáků z Vietnamu nejpozději v průběhu následujících 60 dní. To také do 29. března 1973 učinily.

1975 – zahájení ofenzivy Severu a 1976 násilné sjednocení Vietnamu.

Otázka interpretace

1. Příklad amerického agresivního imperialismu, který brání porobeným národům svrhnout koloniální jho.
2. Příklad agrese a rozpínavosti komunismu, který chce ovládnout jihovýchodní Asii.
3. Příklad národně-osvobozenického boje za sjednocení národa.

Na jejím pozadí se formuje levicová „generace kraválistů 60. let“, vlivné části dnešní politické elity Západu.

Válčící strany

Válčící strany:

1. Jižní Vietnam podporovaný státy SEATO na čele s USA (motivace – teorie domina).

+ SEATO vzniká roku 1954 jako vojenská aliance zaměřená na obranu před komunismem a garant vojenské bezpečnosti JVA. (A, Fr, VB, NZ, Pak, Filipíny, Thajsko a USA).

2. Severní Vietnam (VDR), Vietkong – levicová gerila v JV, podporovaní SSSR, Čínou a dalšími socialistickými státy.

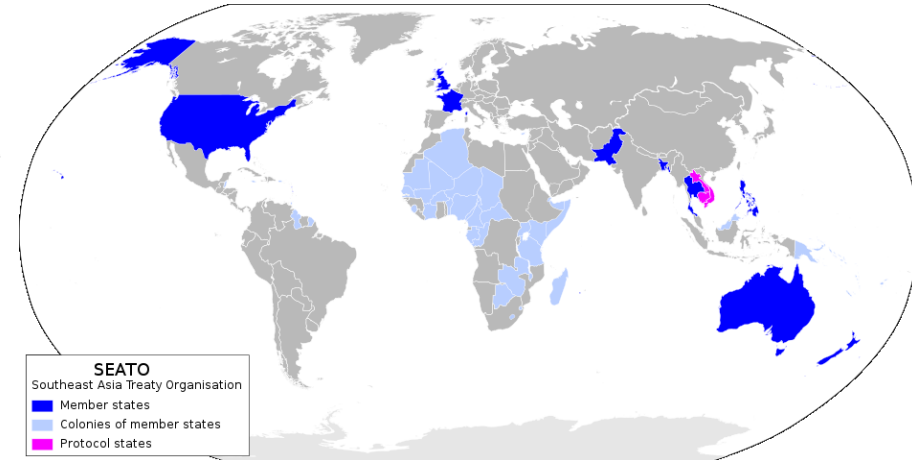
Velmi častá je věcně mylná (pocházející od levicových intelektuálů) interpretace jako války USA proti „Vietnamu“.

Sjednocený Vietnam tehdy neexistuje.

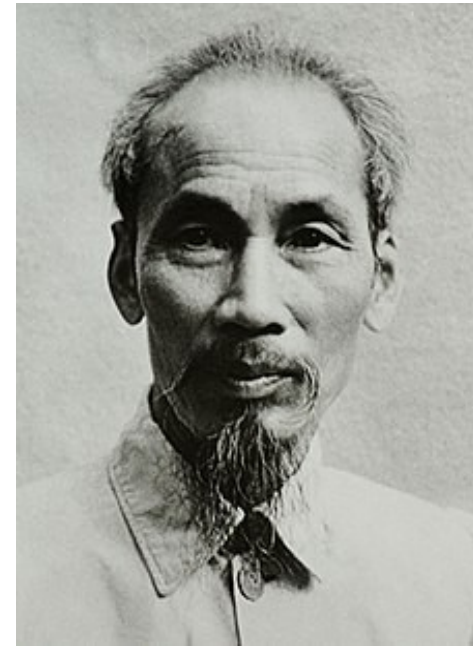
Vyvinula se podobná situace jako v případě SRN a NDR, KLDR a Jižní Koreje.

Američané pod „válka ve Vietnamu“ obvykle rozumí válku od roku 1964 (otevřené angažmá USA na straně JV) – do 1973 ukončení angažmá USA.

SEATO

Ho Či Min

Angažmá USA

V roce 1964 dochází k incidentu v Tonkinském zálivu.

Okolnosti jsou dodnes nejasné, představitelé Vietnamu dodnes tvrdí, že toho dne torpédovky VDR lodě USA nenapadly. **Kongres dal Johnsonovi volnou ruku k vedení války.**

Od roku 1965 prováděly USA letecké útoky na VDR.

Hlavní oblastí jejich zájmu byla ale Ho-či-Minova stezka, kterou proudil ze severu na jih, přes Laos, vojenský materiál a vojáci. USA užívaly herbicidy o jejichž účinku se tehdy tolik nevědělo (Agent Orange, klíčová látka k výrobě byla produkována v ČSSR ve Spolaně Neratovice a dovážena do USA). Následky trpí lidé dodnes, včetně Američanů, kteří s touto látkou pracovali.

Od roku 1965 bylo bombardování zesíleno. Denně 800 tun. USA se snaží nejprve zvítězit taktikou opotřebovací války. Později přejdou na boj malých jednotek a jsou úspěšné. Bohužel poté, co se vojáci naučí bojovat (1 rok), jdou domů.

Velitelé JV tuto politiku USA kritizují.

Koncem roku 1968 bylo ve Vietnamu 543 000 US-vojáků.

Šlo o regulérní válku, vedenou konskripční armádou a tudíž nepopulární u US-veřejnosti proti regulérním jednotkám SV a Vietkongu – levicové gerile na Jihu.

Hlavní tíhu pozemních bojů nesla armáda JV!

Mírová jednání a porušení příměří

USA mají velké problémy s ustavením funkční vlády v JV – korupce a klientelismus, vojenské převraty proti autoritářským a zkorumpovaným vůdcům, někdy podporované USA.

V říjnu 1972 opět zahájeny mírové rozhovory, protože VDR vidí, že vojensky za přítomnosti USA konflikt nevyhraje – jednání v Paříži.

Leden 1973 – podpis dohody o příměří. Cíl VDR dostat USA ze hry dosažen.

Severní Vietnam se zavázal ukončit bojové operace proti JV, USA se zavázaly vojensky stáhnout z JV. Několik měsíců je mír.

V roce 1975 začal generální útok VDR na JV. 30. 4. 1975 - pád Saigonu (USA jsou už více než rok mimo)

Henry Kissinger (MZV USA) a Le-duc-Tho (člen ÚV KS Vietnamu) za dohodu dostali Nobelovu cenu míru, což vypovídá cosi o její ceně.

H. Kissinger se později hájil, že nemohl tušit nedodržení dohody ze strany VDR.

Asi lže. Pamětníci tvrdí, že si byl vědom, o co VDR jde. Dostat USA z války a ve vhodný okamžik JV vojensky obsadit.

Do koncentračních táborů bylo ve Vietnamu posláno na 500 000 osob (z 20 mil), délka převýchovy řádově léta. Počet mrtvých se těžko odhaduje.

Poslední údajně propuštění v roce 1988 po zahájení přestavby.

Důsledky pro mezinárodní politiku

Na mezinárodní scéně:

1. rána pro prestiž USA, přestože VDR porazila JV až po stažení USA. Oslabení pozice USA v systému. Zdání posilování soc. států v době, kdy upadají do vnitřních krizí.

2. podmínky pro vznik komunistických režimů v Laosu a Kambodži s fatálními důsledky.

V Kambodži Pol-Pot podporován Čínou, genocida, vyhnán Vietnamem roku 1979. Na posílení Vietnamu reagovala Čína roku 1979 neúspěšnou invazí.

3. obava ZE z možností USA garantovat bezpečnost a opakování scénáře ve velkém.

4. USA oslabeny a ochotny SSSR do určité míry ustoupit (podobně i SSSR, viz dále) - uvolnění napětí mezi bloky, které vytvořilo podmínky pro „détent“.

V USA

Velmi zásadní změny v americké armádě, které umožnily vyhrát tak rozhodně války roku 1991 a 2003 proti Iráku.

Americko – čínské sblížení

1969 – boje mezi SSSR a Čínou na řece Ussuri.

Mao Ce Tung reaguje snahou o sblížení s USA (obklopen nepřáteli – SSSR, Japonsko, Indie)

Mao o USA uvádí „*Spojené státy a SSSR se liší. Nový americký prezident Richard Nixon je dlouholetý pravičák, vůdce tamních antikomunistů. Rád jednám s pravičáky. Říkají to, co si opravdu myslí – ne jako levičáci, kteří říkají jedno a myslí si druhé.*“ (Gaddis 2005: 135)

Léto 1969 – SSSR sonduje reakci USA v případě, že by zaútočil na Čínské jaderné zařízení.

Nixon – USA to nemohou dovolit – mají zájem na udržení jiného komunistického státu.

Jak USA, tak Čína chtějí vycouvat z Vietnamu. Od roku 1971 probíhají tajná sovětsko-čínská jednání.

1972 – americko-čínské sblížení, oficiální návštěva Nixona v Číně.

Tlak na SSSR aby byl v Evropě rozumnější – revize snahy SSSR pomocí uvolnění dostat USA z Evropy.

Uvolňování napětí mezi velmocemi – sovětské cíle

Na přelomu 60.-70. let byl SSSR na vrcholu moci. Brežněv chtěl režim stabilizovat a odmítl názory části politbyra prosazující skoncování s imperialismem – strategie pokračování uvolnění.

SSSR předložil v 60. letech vícekrát návrh na uspořádání celoevropské konference o bezpečnosti.

Cíle SSSR:

1. Kodifikovat podobu Evropy, která vznikla v důsledku 2. světové války. De facto by se jednalo o „velkou mírovou smlouvu s Německem“. Navíc by ale šlo o uznání teritoriálních zisků SSSR z 2. světové války, často učiněných ještě na základě paktu Molotov – Ribbentrop z roku 1939 (okupace Pobaltí atd.)
2. Legitimizovat komunistické režimy a diskreditovat Západ spoluprací s nimi.
3. Zanést sváry mezi evropské země a USA, v ideálním případě dostat USA z Evropy.
4. Získat přístup k západním trhům a technologiím

Západ byl dlouho velmi zdrženlivý, nicméně ochotný k jednání, pokud SSSR opustí vylučování USA z jednání - v souladu s Harmelovou doktrínou v rámci NATO.

Výrazně pro uspořádání konference byla část evropské levice.

Détente

Od přelomu 60. - 70. let 20. století – období détente (uvolnění v mezinárodních vztazích), které končí invazi SSSR do Afghánistánu roku 1979.

Jde o politiku uvolňování napětí. Nastiňuje ji i NATO ve své Harmelově zprávě z roku 1967.

Mezi významné součásti détente patří „nová východní politika“ W. Brandta a „helsinský proces“

Hodnocení détente je ambivalentní, došlo ke snížení napětí, k mírové spolupráci států s rozdílným spol. zřízením (komunistický termín), avšak ve svém důsledku z ním měl hlavní prospěch SSSR.

Tyto procesy zmenšily tlak Západu na socialistické státy a umožnily tamním režimům přežít delší dobu.

80. léta, po invazi SSSR (1979) do A. eskalace napětí, USA chtějí vyvíjet tlak na SSSR.

Gorbačov 1985 – reformní politika v mezích systému, přistoupil na skutečné odzbrojovací kroky, nezvládnuté reformy, krize satelitních režimů, rozpad bloku soc. států.

1991 konec VS a SSSR.

Helsinský proces

Helsinský proces – jednání zahájena v roce 1973, v Ženevě. Jednání probíhala od konce 60. let, USA skeptické ke smyslu.

33 států Evropy, USA a Kanada.

Cíl Východu: kodifikovat poválečné uspořádání v Evropě.

Cíl Západu: přispět k uvolnění napětí, nezadat si se socialistickými státy.

Výsledek: Helsinský závěrečný akt, 3 koše.

1. Bezpečnostní otázky.
2. Ekonomická spolupráce
3. Lidská práva

Západní země využily helsinského procesu k tlaku na soc. státy.

Kodifikován princip následných schůzek.

Nová východní politika SRN

Podzim 1969 – vytvoření koalice SPD-FDP – prvním kancléřem sociální demokrat, **Willy Brandt**. **Zásadní posun v německé zahraniční a bezpečnostní politice.**

1. Uznal NDR a nabídl jí jednání.
2. Definitivně ukončil Hallsteinovu doktrínu.
3. Podpis smlouvy o zákazu JZ.
4. Snaha o zlepšení vztahů s SSSR.

Takzvaná **nová východní politika**, která modifikuje přístup předchozích vlád s dominancí křesťanské demokracie. **Jedná se o politiku rozvíjenou na bázi détente, kontinuálně, se synergickými efekty.**

Smlouva mezi SRN a NDR byla podepsána roku 1972.

Dobré sousedské vztahy, nedotknutelnost hranic, uznání územní celistvosti, respektování nezávislosti obou států, usilovat o mírové soužití a kontrolu zbrojení, řešit humanitární otázky

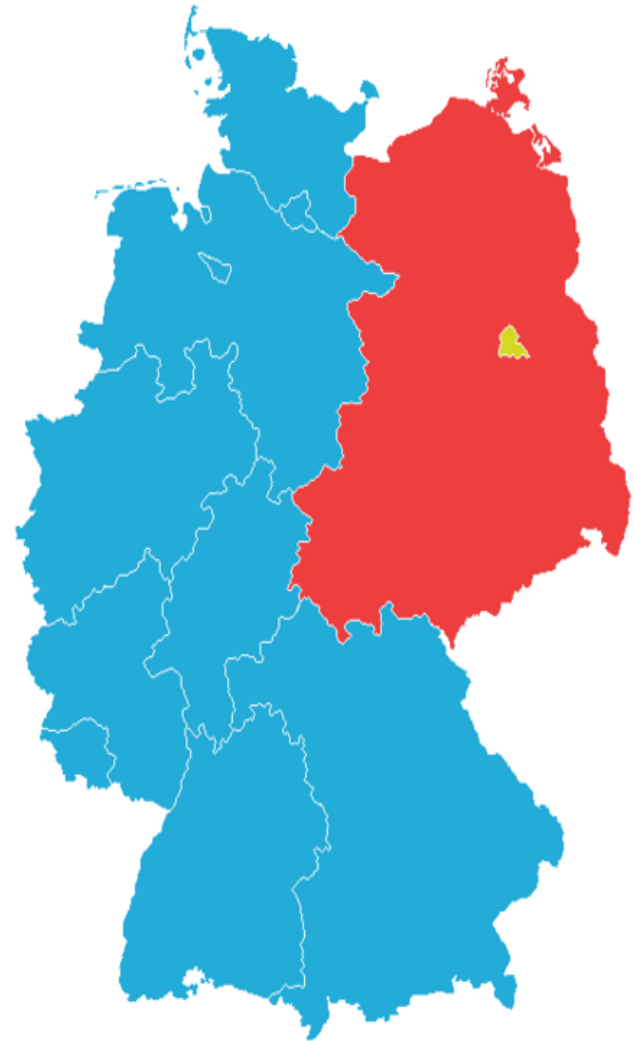
Šlo o uznání existence dvou německých států de iure, i když se SRN nikdy nezřekla usilovat mírovou cestou o sjednocení Německa.

1973 – NDR a SRN vstupují do OSN. Velký úspěch NDR – celosvětové uznání.

Politika německo-německé odpovědnosti (válka by se vedla na německé půdě), za úvěry ze SRN NDR uvolňuje cestování (důležité pro rozdělení rodiny) a umožňuje vystěhování.

Německo není primárním ohniskem napětí mezi Z a V.

1987 – státní návštěva E. Honeckera – splnění cíle NDR.

Krize a uvolnění na BV

Helsinky - uvolňování napětí Západ – Východ, avšak pokračování krize na Blízkém východě.

1973 – jomkipurská válka Sýrie a Egypta proti Izraeli. Izrael vítězí.

V reakci – embargo arabských zemí proti Západu, první ropná krize. Nejvíce postižena Evropa a Japonsko, které byly a jsou na importu ropy z arabských zemí závislé.

1977- Sadat - první návštěva arabského státníka v Izraeli, mírový plán.

1978 – mír v Camp Davidu, za zprostředkování USA mezi Egyptem a Izraelem. Výměna území (Sinaj) a za mír.

Kritika v arabském světě, Sadat zavražděn.

Pro détente je důležité, že politici USA a SSSR prokázali ochotu spolupracovat a nedopustit eskalaci krize, která by mohla ústít ve střet USA a SSSR.

Více k arabsko-izraelským válkám viz speciální přednáška.

Hodnocení Helsinek

1. Jde o triumf Brežněva a SSSR, Západ uznal rozdělení Evropy, okupaci Baltických států i princip omezené suverenity socialistických států. Socialistické státy získaly přístup na Západní trh a přístup k technologiím.
2. Jde o triumf Západu - SSSR se zavázal respektovat LP.

Realita je složitější, uznání okupace Baltických států – nový Mnichov.

Zpočátku triumf SSSR. Západ začal využívat zejména 3 koše k tlaku na SSSR.

Bez přestavby v SSSR by byl jeho význam asi takový, jako dnešní tlak na Čínu – žádný!

Z veřejného mínění si SSSR příliš nedělal. Část západní levicové inteligence pravidelně dehonestovala Západ a obviňovala jej z porušování aktu, porušování LP v soc. státech bylo mimo jejich zájem.

Následné schůzky KBSE

1977 – 78 – následná schůzka v Bělehradě, spory o nedodržování lidských práv.

1979 – sovětská invaze do Afghánistánu.

1980 – 83 – následná schůzka v Madridu.

Poznamenána intervencí SSSR v Afghánistánu a dvojitým rozhodnutím NATO o rozmístění střel s plochou dráhou letu a raket středního doletu.

USA – politika tlaku na „říši zla“ (Reagan)

1984 – konference o odzbrojení a posílení důvěry ve Stockholmu, opatření k vytváření důvěry, princip notifikace cvičení a návštěvy pozorovatelů.

Vídeňská konference 1986 – 1989, jednání o odzbrojení, poznamenána změnou politikou SSSR, druhé kolo uvolňování napětí, přijat princip monitoringu dodržování závazků, vytvořeny podmínky pro podpis KOS.

1990 – podpis Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách (KOS), paritní limity smlouvou limitované výzbroje pro NATO a VS.

Problematika zbrojení a odzbrojení

Po celou studenou válku je otázka zbrojení často diskutována. Na počátku SV mají USA převahu v JZ a SSSR v konvenčních zbraních. V 60. letech se poměr sil vyrovnává – hypertrofie války.

Smlouvy SALT I (1972) a SALT II (1979) stanovují omezení v oblasti jaderných zbraní. Podpořeny smlouvou ABM o omezení systémů protiraketové obrany – princip „vzájemně zaručeného zničení“ (Mutual Assured Destruction - MAD“ Je to morální?

1987 – INF smlouva – rakety středního doletu a střely s plochou dráhou letu!

Dokument vycházel z takzvané *nulové varianty*, která byla Spojenými státy prosazována od počátku osmdesátých let, sovětskou stranou však dosud tvrdě odmítána. Podle dohody měl Sovětský svaz zlikvidovat 1752, Spojené státy 859 kusů těchto zbraní.

Jednání o konvenčních zbraních jsou neúspěšná (MBFR), pokrok až KOS z roku 1990.

Změna až po nové politice SSSR po 1985. Reykjavík 1986, jednání SSSR a USA. Spory o americký projekt SDI, vyhlášený Reaganem, USA odmítly omezit práce jen na laboratorní výzkum. Reagan považuje koncept MAD za nemorální

Přesto dohoda o snížení s. j.z. o 30% (START I - 1993) a dohoda o odstranění raket středního doletu z Evropy (Pershing II, střely s plochou dráhou letu a SS 20) Podpis 1987, SSSR ničí 1500 raket, USA asi 500.

Změna sovětské zahraniční politiky I.

1985 – nástup Michaila Gorbačova, změna sovětské zahraniční politiky.

Gorbačov chtěl socialismus zachránit, a proto dospěl k závěru, že, aby jej mohl zachránit, je nutné socialismus reformovat.

Gorbačov se k cílům reformy, nazývaných „přestavbou“, vyjádřil takto:

„Úspěch přestavby dokáže, že socialismus je nejen schopen vyřešit historický úkol dosáhnout nejvyšší úrovně vědeckotechnického pokroku, ale že jej vyřeší sociálně a morálně nejefektivněji, demokratickými metodami, v zájmu člověka a jeho vlastním úsilím, pomocí jeho dovednosti, mistrovství, nadání, svědomí a vědomí odpovědnosti vůči ostatním lidem. Úspěch přestavby odhalí třídní omezenost a egoismus těch sil, které dnes dominují na Západě a které militarismus, horečné zbrojení a hledání nepřátel na celém světě připravily o rozum. Úspěch přestavby pomůže rozvojovým zemím určit si cesty ekonomické a sociální modernizace, aniž by ustupovaly neokolonialismu a vrhaly se do náruče kapitalismu.“

Gorbačov, M. S. (1987). Přestavba a nové myšlení pro naši zemi a pro celý svět. Svoboda: Praha, s. 113 – 114.

Přestavbou měl SSSR získat kapacity k definitivní porážce kapitalismu, tedy k realizaci starého leninského cíle rozšířit socialismus po celé Zemi.

Gorbačov v době, kdy zahajoval reformy, nechtěl v SSSR zavést ani demokracii a ani tržní hospodářství.

Změna sovětské zahraniční politiky II.

Protože Gorbačov potřeboval získat čas a prostředky k reformě socialismu, modifikoval Sovětský svaz svoji zahraniční politiku (**heslo o novém politickém myšlení**) a začal zdůrazňovat možnost kooperace se Západem.

Změna sovětské zahraniční politiky byla nutná, protože vytvářela nadměrný tlak na sovětské ekonomické zdroje.

Nešlo jenom o nadměrné zbrojení, které si kladlo za cíl, aby SSSR disponoval větší vojenskou silou, než jakákoli myslitelná protisovětská aliance.

Musíme vzít v potaz, že Sovětskému svazu se zdařilo v 70. letech vyvézt socialismus do řady rozvojových zemí v Africe a Asii.

Aby se tyto režimy udržely, bylo nutné je ekonomicky podporovat, protože samy byly neživotaschopné – **společnosti založené na aplikaci marxismu nefungovaly nikde na světě.**

Britský historik J. M. Roberts,
„sovětské postavení na počátku osmdesátých let bylo nicméně velice odlišné od toho, v němž se SSSR nacházel deset let předtím. Musel čelit nákladnému konfliktu v Afghánistánu a jeho evropské satelity mu nejenom nepřinášely ekonomický prospěch, ale naopak byly finančně nákladné a bylo třeba v nich udržovat vojenské posádky, což rovněž přispívalo k růstu výdajů na obranu.“

Interpretace konce SV

Problém interpretace konce studené války.

1. teze, že SV prohrál SSSR kvůli tlaku USA po nástupu Reagana.
2. teze, že SV skončila kvůli helsinskému procesu.
3. teze, že SV skončila kvůli vnitřnímu zhroucení SSSR a socialistických států neschopných konkurovat Západu.
4. zrada Gorbačova.

První tři se doplňují. Poslední je hloupost. Gorbačov nechtěl SSSR a jeho tábor zrušit. Chtěl reformu socialismu, která se mu nepovedla. **Když kolem vězení, které je obklopeno malebnou přírodou zrušíte zeď vězni se rozutečou!** Jednalo se o aparátčíka, který nechtěl přinést VE demokracii.

Konec VS a rozpad SSSR znamená konec bipolárního systému, který se formoval od konce 40. let. Systém MZV přechází v monopolární systém z hlediska distribuce moci.

Z hlediska ekonomické síly se jednalo o multipolární systém od 60. let 20. století kam ale socialistické státy nepatřily (autarkie ekonomik).